

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på *www.tekniskkulturarv.dk/about*

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

DANSK FORENING FOR SOCIALPOLITIK

5. HEFTE

LÆRLINGSPØRGSMAALET OG LÆRLINGELOVENS REVISION

FOREDRAG I
«DANSK FORENING FOR SOCIALPOLITIK»
DEN 9. JANUAR 1917

AF

S. NEUMANN

EKSPEDITIONSSSEKRETÆR I INDENRIGSMINISTERIET

KØBENHAVN
HARALD JENSENS BOGTRYKKERI
1917

Dansk Forening for Arbejderbeskyttelse

har udsendt følgende Skrifter:

1. **Die Nacharbeit der Jugendlichen in Dänemark.** Bericht an die internationale Vereinigung für gesetzlichen Arbeiterschutz. Von *V. L. Faber*. Kbhvn. 1907.
2. **Om Bekæmpelsen af Faren ved Anvendelsen af Giftstoffer i industrielle Virksomheder.** Foredrag af Dr. med. *N. P. Schierbeck*. Kbhvn. 1907.
3. **Beretning om Virksomheden.** Omfattende Tiden fra 10. April 1906 til 31. December 1907. Kbhvn. 1908.
4. **Støv i Industrien og dets Bekæmpelse.** Foredrag af Docent, Ingeniør *J. T. Lundbye*. Kbhvn. 1908.
5. **Beretning fra en Rejse i England.** Af Dr. med. *N. P. Schierbeck*. Kbhvn. 1908.
6. **Beretning om Virksomheden.** Fra 1. Januar 1908 til 31. December 1908. Kbhvn. 1909.
7. **Arbejderbeskyttelsen og det industrielle Hjemmearbejde.** Foredrag af Fuldm. *V. Haarløv*. Kbhvn. 1909.
8. **Beretning om Virksomheden.** Fra 1. Januar 1909 til 31. December 1909. Kbhvn. 1910.
9. **Om Beskyttelse af Kvinder — før og efter deres Nedkomst — ved Arbejde i Fabrikker.** Foredrag af Dr. med. *H. P. T. Ørum*. Kbhvn. 1910.
10. **Skolebørns erhvervsmæssige Arbejde i Danmark.** Foredrag af Kontorchef *Adolph Jensen*. Kbhvn. 1910.
11. **Arbejdsløshedsforsikringen i Danmark.** Ved Arbejdsløshedsinspektør Dr. *Th. Sørensen*. Kbhvn. 1911.
12. **Beretning om Virksomheden.** Fra 1. Januar 1910 til 31. December 1910. Kbhvn. 1911.
13. **Beretning om Virksomheden.** Fra 1. Januar 1911 til 31. December 1911. Kbhvn. 1912.
14. **Beretning om Virksomheden.** Fra 1. Januar 1912 til 31. December 1912. Kbhvn. 1913.

331.86 New

1917.

(DANSK FORENING FOR SOCIALPOLITIK)

5. HEFTE

LÆRLINGSPØRGSMÅLET OG LÆRLINGELOVENS REVISION

FOREDRAG I
«DANSK FORENING FOR SOCIALPOLITIK»
DEN 9. JANUAR 1917

AF

S. NEUMANN

EKSPEDITIONSSSEKRETÆR I INDENRIGSMINISTERIET

KØBENHAVN
HARALD JENSENS BOGTRYKKERI
1917

DANMARKS TEKNISKE BIBLIOTEK

I mange Aar har der fra de næringsdrivendes Side, og da navnlig fra næringsdrivende indenfor Haandværk og Industri, lydt Klage over, at Tilgangen af Lærlinge er for ringe, og i de senere Aar er Klagerne bleven stærkere og stærkere. Det hævdes, at de unge Mennesker efter Skoleundervisningens Afslutning foretrækker at tage Plads som Bude, løse Arbejdere eller lignende, hvorved de for Øjeblikket opnaar en højere Løn, fremfor at søge en faglig Uddannelse, som de først senere hen i Livet vil høste Fordel af.

Det er nu ikke saa ganske let at afgøre, i hvilket Omfang disse Klager er berettigede, da der saa vidt mig bekendt ikke foreligger nogen officiel Statistik, hvorfra man kan drage sikre Slutninger i saa Henseende. Efter Indenrigsministeriets Anmodning har imidlertid det statistiske Departement til Brug for Ministeriet udarbejdet en tabellarisk Oversigt til Bedømmelse af Lærlingeforholdets Betydning i en Række Erhverv indenfor Haandværk og Industri paa Grundlag af Haandværks- og Industrietællingerne henholdsvis i 1906 og 1914, og ved Departementets velvillige Imødekommenhed er denne Oversigts Udarbejdelse bleven fremskyndet saa meget, at jeg nu i Aften kan meddele Dem nogle Oplysninger herfra.

Efter Resultatet af Oversigten synes det nu — imod min Forventning — at maatte erkendes, at der i det omhandlede Tidsrum fra 1906—1914 ikke i Almindelighed taget er sket nogen forholdsvis Formindskelse af Lærlingeantallet. Departementet er gaet frem paa den Maade, at der for enkelte Erhvervsgrupper er meddelt Tallene for Svende og Lærlinge ved hver Tælling. Naar man da tager de Erhvervsgrupper, i hvilke Lærlingeforholdet er af større Betydning, og for hvilke der foreligger Oplysning om Lærlingeantallet ved begge Tællinger, hvilket er følgende Grupper: 1) Næringsindustrien, 2) Jordarbejder, Bygnings- og Møbelindustri, 3) Trævareindustri, 4) Læderindustri, 5) Sten-, Ler- og Glas-

industri, 6) Metal- og Metalvareindustri, 7) Teknisk-kemisk Industri og 8) Grafisk Industri viser det sig, at der i 1906 fandtes ialt 59,760 Svende og 24,015 Lærlinge indenfor disse Fag, og at Antallet i 1914 var steget til henholdsvis 68,376 og 27,420. Det vil sige, at Lærlingenes Antal hver Gang udgjorde ca. 40 pCt. af Svendeantallet.

Jeg har en Gang læst en Historie om, at der i et udenlandsk Ministerium var udarbejdet et Lovforslag, og at der derefter til Begrundelse af Lovforslagets Nødvendighed skulde tilvejebringes en Statistik. Da dette sidste skete, viste det sig imidlertid uheldigvis, at Statistiken godtgjorte, at Lovforslaget ikke gik den rette Vej. Da man saa meddelte Ministeren dette, tog han det imidlertid med største Ro. Han sagde ikke, hvad visse Mennesker maaske kunde tro: Saa lav Lovforslaget om, nej han sagde kort og godt: Lav Statistiken om. Jeg kunde tænke mig, at nogle af dem, der har hævdet Lærlingemangelens Tiltagen, kunde have Lyst til at sige noget lignende i det foreliggende Tilfælde, men saaledes bærer man sig jo ikke ad i danske Ministerier.

Imidlertid er det heller ikke nødvendigt. Statistiken viser kun, at Lærlingeantallet ikke forholdsvis er formindsket siden 1906, men hvis det maa erkendes, hvad det sikkert maa, at der i 1906 var Lærlingemangel, er Forholdet jo ikke blevet bedre. Og Statistiken viser dernæst, at Lærlingeantallet procentvis er aftaget i Række Fag. Som Eksempler skal jeg nævne Malere, Svendeantallet steget fra 3,380 til 3,764, Lærlingeantallet dalet fra 2,244 til 1,958, Glarmestre, Svendetallet steget fra 240 til 279, Lærlingeantallet dalet fra 214 til 140, Sadelmagerne og Tapetserere, Svendetallet steget fra 571 til 671, Lærlingeantallet dalet fra 380 til 235 o. s. v.

Dernæst er Forholdet vistnok det, at i en Del af de Erhverv, i hvilke Lærlingeantallet i 1906 ikke er opgivet, er Antallet nu meget ringe. Endelig har sikkert de nuværende ekstraordinære Forhold bidraget til at vanskeliggøre Tilgangen af Lærlinge. Jeg føler mig derfor overbevist om, at der for mange Fags Vedkommende, ialtfald indenfor Industri og Haandværk, maa siges at herske Lærlingemangel, og jeg støtter navnlig min Overbevisning derpaa, at man nu ikke blot hører Paastanden om Lærlingemangel fra Læremestrenes Side, men at ogsaa de faglige Arbejderorganisationer i mange Tilfælde nu synes at være enige heri.

Der er derfor formentlig god Grund til at overveje, om der ikke fra det offentliges Side kan træffes Foranstaltninger til Afhjælpning af Lærlingemanglen. Forinden saadanne Foranstaltninger træffes, maa man imidlertid undersøge Grundene til dette uheldige Forhold. Efter min Formening er disse væsentlig følgende:

1) For det første er der den rent praktiske Ulempe, som Nutidens Livsforhold gør langt mere følelig end tidligere, at det er vanskeligt for Forældre at danne sig nogen begrundet Dom om, hvor de eventuelt skal anbringe deres Børn i Lære. De kender ikke Forholdene i de forskellige Fag, hverken med Hensyn til den gængse Løn, Uddannelsen eller Udsigterne til efter udstaaet Lære til at finde Arbejde i Faget. De kender heller ikke den enkelte Læremester og ved ikke, om de tør betro ham Uddannelsen af deres Barn — Forhold som slet ikke eller kun i langt ringere Grad faar Betydning, naar der Tale om at anbringe et ungt Menneske i Budplads eller lignende.

2) Dernæst er Lærlingelønnen gennemgaaende altfor lav, idet den ofte ikke er tilstrækkelig til at give Lærlingen selv det aller nødtørftigste Underhold i Læretiden, og mange Forældre er praktisk talt af den Grund fuldstændig afskaarne fra at sætte Børn i Lære; selv for Forældre, der er bedre økonomisk stillede, vil den lave Lønning kunne virke afskrækkende, idet denne Mangel ikke altid opvejes ved, at Lønnen til den udlærte Fagarbejder er højere end for den ufaglærte Arbejder, thi dertil er Forskellen med Lønningerne til disse Grupper af Arbejderne neppe tilstrækkelig her i Landet.

3) Og sidst, men ikke mindst, spiller det en betydelig Rolle, at der efter den gældende Ordning haves altfor ringe Sikkerhed for, at en Lærling i Læretiden faar en forsvarlig Behandling fra Læremesterens Side og navnlig en forsvarlig faglig Uddannelse. —

Det første af de nævnte Forhold er af den Art, at sikkert alle vil være enige om, at der er al Grund til, at det offentlige tager sig af Sagen. Dette sker bedst ved Indførelsen af offentlig Lærlingeanvisning, og det stiller sig jo saa heldigt, at der rundt om i Landet findes offentlige Arbejdsanvisningskontorer, som kan paatage sig denne Opgave.

De tilstedeværende vil antagelig have set i Dagbladene, at Arbejdsanvisningsdirektoratet og Tilsynsraadet for Centralarbejdsanvisningskontoret i København allerede har taget Spørgsmaalet

om en Ordning af Læringleanvisningen op til Behandling. Man har tænkt sig Sagen ordnet gennem et Samarbejde mellem Anvisningskontorerne, Skolerne og de faglige Organisationer af Arbejdere og Arbejdsgivere. Der skal ved Arbejdsanvisningsdirektoratets Foranledning og med Bistand af de faglige Organisationer, udarbejdes en Oversigt over Forholdene i de forskellige Fag, hvilke Oversigter da skal uddeles til Eleverne i Skolernes øverste Klasse, samtidig med, at vedkommende Lærer skal give dem Oplysning om Fordelene ved at indtræde i Læringleforhold. De Elever, som herefter faar Lyst til at blive Lærlinge i et eller andet Fag, skal da paa en trykt Blanket, som udleveres til dem fra Læreren, indsende Begæring herom til Arbejdsanvisningskontoret gennem Skolen, der paa Begæringen udtaler sig om Lærlingens Kvalifikationer til at paatage sig det ønskede Arbejde.

Arbejdsanvisningskontoret skal herefter søge at anbringe de paa-gældende Lærlinge i Plads hos de Læremestre, der retter Henvendelse til Kontoret om at faa Lærlinge. Gennem Samarbejdet med de faglige Organisationer tænker man at kunne faa Oplysning dels om, hvorvidt den enkelte Læremesters Forhold gør det tilraadeligt at give ham en Lærling til Uddannelse, dels om, hvorvidt der i Faget maa antages at være Trang til Tilgang af Lærlinge, saaledes at Kontoret kan medvirke til en Regulering af Tilgangen, ved at give de ansøgende Lærlinge Raad om, i hvilke Fag de helst bør søge Arbejde. Man vil sikkert have lagt Mærke til, at der undertiden fra de faglige Arbejdsorganisationers Side er fremkommet Advarsler imod Tilgang til et Fag, Advarsler, der vist ofte har virket langt stærkere end deres Hensigt, der hyppigt kun har været at hindre for stærk Tilgang. Naar de paagældende Organisationer nu faar Adgang til Forhandling med Arbejdsanvisningskontorerne om Regulering af Tilgangen til Fagene, vil forhaabentlig saadanne offentlige Advarsler, der som sagt let kan gøre en ikke tilsigtet Skade, fremtidig kunne undgaas. —

For Øjeblikket er der derimod vist ikke Udsigt til, at der fra det offentliges Side vil blive truffet Foranstaltninger til at raade Bod paa det andet af det nævnte Forhold: den lave Lærangeløn. Der er bleven nævnt den Mulighed at fastsætte en Minimalløn for Lærlinge, men dels vil dette frembyde store praktiske Vanskeligheder, dels vil en saadan Ordning ikke blive effektiv, medmindre man tillige faar Midler til at tvinge Læremestre til at an-

tage Lærlinge, hvad der neppe lader sig gøre i Praksis under de nuværende Samfundsforhold. Snarere kunde man tænke sig den Ordning, at der fra det offentliges Side blev ydet Understøttelse ogsaa til den praktiske Lærlingeuddannelse, hvad enten nu Understøttelsen skulde oppebæres af Lærlingen eller Mestrene. Det er ikke utænkeligt, at man i Fremtiden vil komme til at gaa den Vej, men for Tiden vilde det vist ikke være muligt at gennemføre saadan Ordning, og det er da sikkert heller ikke nødvendigt. De paagældende Fag kan i Almindelighed meget vel bære en højere Lærlingeløn, og dette erkendes ogsaa beredvilligt af Fagenes Repræsentanter. Jeg har tit og mange Gange i Møder hørt Arbejdsgivere udtale, at man var klar over, at Lærlingelønnen i Almindelighed burde forhøjes, og at man var villig til at bringe ikke ubetydelige Ofre i saa Henseende. —

Endelig kommer jeg til det sidste af de nævnte Forhold; dette maa ordnes ved en Revision af Lærlingeloven.

Tanken om en saadan Revision er ikke af ny Dato, hvilket er meget naturligt, da den gældende Lov jo som bekendt udkom den 30. Marts 1889. Allerede da jeg for over 10 Aar siden kom ind i Indenrigsministeriet, var der Planer oppe om en saadan Revision, og der blev, efter at forskellige faglige Organisationer havde haft Lejlighed til at udtale sig i Sagen, af Arbejdsraadet udarbejdet et Revisionsforslag, hvilket Forslag derefter blev behandlet i Ministeriet. Forskellige Forhold bevirkede imidlertid, at der ikke den Gang blev Tale om at forelægge Lovforslaget for Rigsdagen, og senere har Sagen hvilet, uagtet der gentagne Gange er bleven gjort Forsøg paa at faa den taget op til fornyet Behandling.

De stigende Klager over Lærlingemangel og Lærlingenes mangelfulde Uddannelse har imidlertid bevirket, at Ministeriet paany har taget Sagen op til Behandling, og man har da navnlig søgt Oplysning om Forholdene i Norge og Sverig, idet Forholdet stiller sig saa heldigt, at begge disse Lande i de senere Aar har beskæftiget sig med Lærlingspørgsmaalet.

I Norge har man for faa Aar siden faaet en ny Lærlingelov, der indeholdes i Loven om Haandværksnæring af 25. Juli 1913. I Sverig har man ganske vist ikke nogen Lærlingelov, men man har gjort store Forarbejder til en saadan Lov. I 1907 blev der nedsat en Kommission til at udarbejde en Lærlingelov og i 1909 blev Kommissionen færdig med sit Arbejde. Da det af Kommissionen

udarbejdede Lovforslag imidlertid kun omfattede Haandværket, og man fra mange Sider ønskede, at ogsaa Industrien blev taget med, blev Spørgsmaalet herom forelagt sagkyndige, der i 1911 afgav Betænkning. Paa Grundlag af det da tilvejebragte Materiale, blev der saa udarbejdet et nyt Lovforslag, der fremkom i 1913. Dette Forslag er endnu ikke bleven forelagt for Rigsdagen, men er bleven underkastet en indgaaende Betænkning af den svenske Socialstyrelse, hvis Betænkning velvilligst underhaanden er bleven overladt Indenrigsministeriet og har været os til betydelig Nytte.

Paa Grundlag af det tidligere nævnte, af Arbejdsraadet udarbejdede Lovforslag og de af Ministeriet senere modtagne eller indhentede Oplysninger, har man nu udarbejdet et nyt Lovforslag, om hvis Hovedpunkter jeg gerne vil give lidt nærmere Meddelelse. Jeg vil dog straks betone, at Ministeriet ikke har taget endelig Stilling til Lovforslagets Indhold, idet det er Hensigten, saa snart Forholdene tillader det, at forhandle med de faglige Hovedorganisationer af Arbejdere og Arbejdsgivere om Bestemmelserne i Lovforslaget, forinden dette forelægges Rigsdagen.

Inden jeg nu gaar over til at omtale Bestemmelserne i det udarbejdede Udkast, vil jeg gerne sige et Par Ord om dettes principielle Forskellighed fra den nugældende Lov.

Fra mange Sider har man hævdet, at denne sidste Lov ser Lærlingeforholdet fra et ensidigt Mesterstandpunkt, men dette er slet ikke rigtigt. Der findes mange Bestemmelser som øjensynligt har haft til Hensigt at yde Lærlingen Beskyttelse imod Overgreb fra Læremesterens Side og imod dennes Forsømmelighed ved Uddannelsen. Naar Loven alligevel ikke har virket tilstrækkeligt i saa Henseende, kommer dette af, at man — hvad der er meget forstaaeligt efter Lovens Tilblivelsestid — har ment som Regel at kunne overlade det til Lærlingen selv og hans Paarørende at paatale eventuelle Overgreb, saaledes at man ikke har haft Øjnene aabne for, at Beskyttelsen ikke vilde blive tilstrækkelig effektiv, naar man overlod det til den svage Part i Forholdet selv at haandhæve sin Ret. Principet for det ny Lovudkast er derimod, at Loven skal være en social Beskyttelseslov for Lærlingen, hvorfor der er givet det offentlige ikke alene en Paataleret overfor lignende Overgreb, men tillige en Tilsynsret og -pligt, saaledes at Overgreb kan undgaas. —

Den gældende Lærlingelov har i Forhold til Udlandets Lovgiv-

ning allerede et vidt Omfang. Medens den norske Lov saaledes f. Eks. kun omhandler Lærlinge hos Haandværkere, og man i Sverige neppe ønsker at medtage andre end Haandværkere og visse Grene af Industrien, omfatter den danske Lov Haandværkere, Fabrikanter, Handlende og andre næringsdrivende. Bestemmelsen om Oprettelsen af skriftlige Lærlingekontrakter og de dertil knyttede andre Bestemmelser i Loven, kommer dog kun til Anvendelse paa de paagældende Næringsdrivende, for saa vidt deres Bedrift hører til bunden Næring. Man ønsker nu at udvide Omfanget saaledes, at ogsaa Læremestre, hvis Bedrift er fri Næring, skal omfattes af samtlige Bestemmelser i Loven, og man har ogsaa udtrykkelig nævnt Beværtere blandt de Læremestre, som skal indbefattes under Loven; det bliver altsaa praktisk taget Læremestrene indenfor Byerhvervene, som skal omfattes af Loven. Videre tør man vist ikke gaa allerede af rent lovtekniske Hensyn. Det er meget muligt, at der ogsaa kan være Trang til Beskyttelse f. Eks. for Landbrugets Lærlinge, men de eventuelle Regler herom maatte i vidt Omfang blive forskellige fra Bestemmelser om Byerhvervenes Lærlinge.

Ved Siden af, at saaledes Læremestrene i større Omfang er medtagne under Lærlingelovforslaget, tænkes ogsaa Begrebet »Lærling« udvidet. Den gældende Lærlingelov medtager »den der antages til Oplæring i et Fag«. Det er altsaa muligt, at en Læremester kan omgaa Loven derved, at det paagældende unge Menneske ikke just antages til Oplæring i Faget. I Lovforslaget vil det blive foreslaaet, at der skal medtages alle unge Mennesker under 18 Aar, som antages til at arbejde i en af de af Loven omhandlede Virksomheder, med mindre den paagældende er antaget som Bud, Haandlanger eller til Udførelse af Arbejder, som ikke falder ind under Udøvelse af Faget, eller hans Ansættelse alene angaar Udførelse af et vist Specialarbejde, som ikke fordre nogen alsidig Uddannelse. Hovedreglen vil altsaa herefter blive, at alle unge Mennesker, som arbejder hos de paagældende næringsdrivende skal medtages, og Undtagelse gøres kun, naar det dokumenteres, at der ikke kan antages at foreligge et Lærlingeforhold. Iøvrigt indeholder Lovforslaget ogsaa visse Regler til Beskyttelse for saadanne unge Mennesker, som herefter ikke kan anses som Lærlinge, nemlig om deres Arbejdstids Længde og om deres Adgang til at deltage i Undervisning paa Fortsættelseskursus o. lign.

En Række af Bestemmelser tilsigter derhos at tilsikre Lærlingen en forsvarlig faglig Uddannelse.

Den vigtigste af disse gaar ud paa, at den Haandværker eller Fabrikant (man er endnu ikke sikker paa om det vil være rigtigt at medtage andre næringsdrivende, men jeg haaber, at dette vil ske), der ikke selv er fagligt oplært i det Fag, hvori Lærlingen skal oplære, ikke maa antage Lærling, medmindre Lærlingens Oplærelse paa betryggende Maade er overdraget en i Virksomheden beskæftiget, faglig uddannet Mand eller Kvinde. Det er glædeligt at kunne meddele, at det skyldes Opfordring fra Læremestrenes Side, at denne Bestemmelse er optaget i Lovforslaget. Læremestrene har klart set, hvor stor Skade, der er forvoldt Lærlinginstitutionen gennem ukyndige Læremestre.

Der har ofte fra Arbejderorganisationernes Side været fremsat Krav om, at der skulde fastsættes en bestemt Grænse for det Antal Lærlinge, en Læremester kan beskæftige, f. Eks. saaledes, at Antallet af Lærlinge blev sat i Forhold til det Antal Svende, der arbejdede hos Læremesteren. Hvorvidt et saadant Krav maa anses for berettiget, skal jeg lade staa hen, men det forekommer mig, at Hensynet til L æ r l i n g e n ikke kan begrunde Kravet i al Almindelighed. Men heraf følger ikke, at det skulde være nødvendigt at stille en Læremester ganske frit med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvor mange Lærlinge han vil antage. Det maa være berettiget at forlange, at en Læremester ikke maa antage Lærling, naar han allerede har saa mange Lærlinge, at det under Hensyn til Arten og Omfanget af hans Virksomhed maa antages, at flere Lærlinge ikke kan faa en forsvarlig Uddannelse i denne. En saadan Bestemmelse har man tænkt sig at ville optage i det ny Forslag.

Gennem de nævnte Bestemmelser har man sikret sig Muligheden for, at Lærlingen kan faa en god og forsvarlig Uddannelse i Faget, men herved er det jo ikke givet, at Lærlingen virkelig faar saadan Uddannelse. Det bedste Middel til at sikre sig dette, er at kræve, at Lærlingen skal aflægge en offentlig Læreprøve, saaledes at Læremesteren kan ifalde Ansvar, hvis Lærlingen paa Grund af Mangler ved Uddannelsen ikke er i Stand til at bestaa Prøven.

Den gældende Lov har en Bestemmelse om, at Læremesteren skal søge at bringe det dertil, at Lærlingen ved Læretidens Udløb kan aflægge Svendepøve, hvor Adgang haves til Aflæggelse af en saadan, men nogen Pligt til Aflæggelse af Prøven findes ikke.

Nu maa det vist ogsaa erkendes, at det ikke vil være muligt at stille Krav om Aflæggelse af Svendep prøve — eller som jeg hellere vil kalde det: Læreprøve — for alle de Fags Vedkommende, som omfattes af Lærlingeloven. Men for en Del Fag stiller Forholdet isg saaledes, at det vil være ønskeligt at faa en obligatorisk Læreprøve, og det vil derfor blive foreslaaet, at vedkommende Minister kan træffe Bestemmelse om, at Læreprøven skal aflægges i visse Fag. At saadan Ordning ialtfald vil være ønskelig i adskillige Fag under Haandværk og Industri, vil vist ikke blive benægtet. Om den tillige lader sig indføre for andre Fag, navnlig Handelsfagene, tør jeg ikke afgøre, det er netop et af de Spørgsmaal, om hvilke man vil forhandle med Organisationerne, men jeg for mit Vedkommende vil meget ønske, at samme Ordning kunde gennemføres her. For at undgaa enhver Misforstaaelse, vil jeg gerne straks bemærke, at det ikke er Hensigten, at bestaaet Læreprøve skal være en Betingelse for, at den paagældende Lærling bliver Svend eller senere Mester. Meningen er kun, at Læremesteren kan ifalde Ansvar — saa vel Straf som Erstatning — hvis det kan tilregnes ham, at Læreprøven ikke bestaas; hvis det er Lærlingens Skyld, at Læreprøven ikke bestaas, vil Følgen kun blive den, at Lærlingen ikke af Mesteren kan kræve Bevidnelse om sin Dygtighed i Faget.

Lærlingeloven omtaler ikke nærmere, hvorledes Svendep prøve skal aflægges, men efter den gældende Ordning aflægges denne for Svendep prøvekommissioner, i hvilke Stedets Magistrat og Haandværksmesterorganisationerne er repræsenterede, medens Arbejderorganisationerne ikke er repræsenterede i disse Kommissioner. Dette sidste er en Mangel, hvad der ikke blot hævdes fra Arbejdernes Side, men ogsaa erkendes af andre. Det vilde formentlig være heldigt, at der gaves Mestre og Svende indenfor Faget, ligelig Adgang til Sæde i Svendep prøvekommissionerne, og Ministeriet har da ogsaa overvejet at stille Forslag i saa Henseende ved Lovens Revision.

Ved Siden af den praktiske Uddannelse hos Læremesteren vil det som Regel være nødvendigt, at Lærlingen faar teoretisk Undervisning paa en teknisk Skole, Handelskole eller lignende, og for visse Fags Vedkommende stiller Sagen sig saaledes, at der udenfor Læretiden maa gives ham praktisk Undervisning i en Fagskole (Værkstedundervisning). Lærlingeloven bør nu være affattet saa-

ledes, at der sikres Lærlingene Adgang til saadan Skoleundervisning. Dette tænkes først og fremmest naaet ved, at det bestemmes, at Læremesteren skal betale for Undervisningen. Hensigten hermed er paa ingen Maade at lægge en økonomisk Byrde paa Læremesteren, thi denne kan jo holde sig skadesløs ved Nedsættelse af Lærlingens Løn. Nej Formaalet er dels at faa Sikkerhed for, at Skoleundervisningen bliver betalt, idet det ikke er sikkert, at Lærlingens Fader vil føle sig forpligtet i saa Henseende, og dels at opnaa, at Læremesteren bliver særlig interesseret i at holde Lærlingen til at benytte Undervisningen paa forsvarlig Maade. Det ligger i den menneskelige Natur, at den der betaler for en Ting, ogsaa er stærkt interesseret i, at Pengene ikke gives ud til ingen Nytte.

Dernæst maa Loven tillige paabyde, at Lærlingen skal have den fornødne Tid til at besøge Skolens Undervisning, saaledes at han maa fritages fra sit Arbejde hos Læremesteren, saafremt Skoleundervisningen falder i den sædvanlige Arbejdstid.

Saadan Bestemmelse indeholdes allerede i den gældende Lærlingelov, og den bør man sikkert beholde. Man bør ikke nøjes med en Bestemmelse som Fabrikloven af 24. April 1913 § 21, i hvilken det fastsættes, at Arbejdstiden skal lægges saaledes, at den ikke hindrer de paagældende unge Mennesker i at deltage i Undervisning i tekniske Skoler og Fagskoler i den almindelige Undervisningstid, naar denne falder efter Kl. 6 Eftermiddag. Men man maa efter min Formening ikke gaa saa vidt, som mange ønsker, nemlig at Lærlingeloven skal gribe direkte ind i Undervisningsspørgsmaalet. Naturligvis er det ikke de paagældendes Ønske, at Reglerne for Undervisningen skal indeholdes i Lærlingeloven, man er klar over, at dette ikke lader sig gøre, men man ønsker, at det skal fastsættes, at al Skoleundervisning for Lærlinge skal finde Sted i Dagtimerne.

Jeg tror nu som sagt for mit Vedkommende, at man skal holde dette Spørgsmaal ude ved Lærlingelovens Revision. Tiden er næppe endnu inde til at træffe en endelig Afgørelse i saa Henseende, og Afgørelsen maa bl. a. afhænge af en hel Del Forhold, som ikke vedrører selve Lærlingespørgsmaalet. Det maa derfor være tilstrækkeligt, at Lærlingeloven affattes saaledes, at Læremesteren bliver pligtig at give Lærlingen Fritid til at deltage i Skoleundervisningen, hvis denne henlægges til Dagtiden.

Men selv om jeg altsaa mener, at Spørgsmaalet ikke skal løses

sammen med Lovrevisionen, vil jeg dog gerne have Lov til at ud-tale mig om mit Syn paa Sagen.

Der har i lang Tid været ført Debat om dette Spørgsmaal, og det er faldet i mit Lod at overvære mange saadanne Diskussioner. Det har da unægtelig slaaet mig, at Tilhængerne af Dagundervisningen ofte har taget sig Sagen meget let. De har med gode Grunde bevist, at Lærlingene vil faa mest Udbytte af Skoleundervisningen, naar denne foregaar om Dagen, hvilket naturligvis intet fornødtigt Menneske kan betvivle, og de har ment dermed at være færdig med Spørgsmaalet.

Men saa let er Sagen nu heller ikke. Hvad der maa undersøges er dette: Kan det af Hensyn til Lærlingens praktiske Uddannelse hos Læremesteren forsvares at kræve, at han i en kortere eller længere Del af Arbejdstiden deltager i Skoleundervisning.

For mit personlige Vedkommende skal jeg nu indrømme, at jeg tror, at dette Spørgsmaal i al Almindelighed maa kunne besvares bekræftende. Jeg støtter denne min Opfattelse paa den Omstændighed, at det mange Steder i Udlandet er lykkedes at gennemføre saadan Ordning, uden at det vides at have givet Anledning til større Vanskeligheder for Læremesteren. I München faar saaledes Lærlinge en Dag om Ugen Undervisning i Lærlingeskolerne, og jeg fik under et Besøg paa de kommunale Fagskoler i Stockholm i Sommer at vide, at Læremestrene dér frivilligt gav Lærlingene Adgang til at gaa paa Fagskolerne en Dag om Ugen.

Men jeg tør ikke benægte, at der kan findes Fag, hvor det vil kunde volde mange Vanskeligheder at gennemføre Ordningen, og hvor det ialtfald vil være nødvendigt at træffe særlige Foranstaltninger. Spørgsmaalet er næppe endnu helt tilstrækkeligt oplyst. Det bør overlades til Ledelsen for Skolerne at søge at forhandle sig frem med Læremestrene om en passende Ordning, og kun hvis det viser sig umuligt at opnaa en saadan ad mindelig Vej, bør eventuelt Lovgivningsmagtens Bistand søges. Jeg tror nu, at Mulighederne for en fredelig Ordning ikke er ringe. Tendensen i Tiden gaar i Retning af at indskrænke altfor lang Arbejdstid, og denne Tendens har ogsaa paavirket Arbejdsgiverne. Dertil kommer, at den moderne Opfattelse af den tekniske Undervisning vil medføre, at Lærlingenes Skoleundervisning mere og mere faar et fagligt Tilsnit, hvad der ikke alene gør den interessantere for Lærlingene, men ogsaa bevirker, at Læremestrene faar Øjnene op for, at den

bidrager til at dygtiggøre Lærlingene ogsaa i rent faglig Hensende.

Efter den gældende Lærlingelov er Maksimum for Læretidens Længde fastsat til 5 Aar. Der er da ganske vist ogsaa Fag, der kræver saadan Læretid, men for adskillige Fags Vedkommende maa den sikkert erkendes at være for lang. Man har derfor tænkt sig at foreslaa, at Maksimum i Loven fastsættes til 4 Aar, saaledes at Ministeren kan tillade, at den udstrækkes til 5 Aar, naar Fagets Forhold gør dette ønskeligt.

Med Hensyn til Arbejdstidens Længde fastsætter den gældende Lærlingelov, at den ikke maa overstige 10 Timer i Tiden fra 5 Morgen til 9 Aften. Det vil formentlig være naturligt nu at anvende de i Fabrikloven af 29. April 1913 givne Regler om Arbejdstiden for unge Mennesker paa alle Læringer i Haandværk og Industri, ogsaa for saadanne, som ikke omfattes af Fabriklovens Regler. Arbejdstidens Maksimum vil herefter være 10 Timer i Tiden mellem 6 Morgen og 8 Aften. For Handelslæringer vil det formentlig ligeledes være naturligt at fastsætte et Maksimum af 10 Timer mellem Kl. 6 Morgen og 8 Aften, dog saaledes, at Arbejdsdagen kan finde Sted udover Kl. 8 Aften paa de enkelte Aftener, hvor Lukkeloven tillader en længere Aabningstid. For Læringer i Beværterfaget kan man vist ikke naa længere end til at fastsætte et Maksimum af 10 Timer for Arbejdet samt en Hviletid af mindst 8 Timer i Døgnet.

Ved Siden af de nævnte Maksimum for Arbejdstiden, kunde der formentlig være Grund til at overveje, om det ikke maatte findes rimeligt at fastsætte den yderligere Grænse, at Arbejdstiden for Læringer ikke maa være længere end for udlærte Medhjælpere i samme Virksomhed. En tilsvarende Bestemmelse findes i den norske »Lærlingelov«. Jeg tror ikke, at en saadan Ordning vilde volde Læremestrene nogen egentlig Vanskelighed, naar der blot gives dem Adgang til at anvende Lærlingen ved Arbejdets Tilrettelægning og Oprømning efter Arbejdet.

Lærlingeloven tillader, at Læringer arbejder indtil Kl. 9 paa Søn- og Helligdage, medens Fabrikloven helt forbyder Helligdagsarbejde for unge Mennesker. Det paatænkes at lade Fabriklovens Regel gælde for Læringer i al Almindelighed, medmindre Fagets Forhold gør det ønskeligt at gøre Undtagelser herfra.

Endelig kommer jeg til de Bestemmelser, der vedrører det of-

fentlige Tilsyn med Lærlingeordningen. Her er det som tidligere fremhævet, at de betydeligste Ændringer bliver fornødne.

Efter den gældende Lov er det Magistraten og paa Landet Politimesteren, der paa det offentliges Vegne har med Lærlingeordningen at gøre. Det siger sig selv, at disse Embedsmænd, der er stærkt optagne af andre Embedsforretninger og ikke har Adgang til særlig at gøre sig kendt med Lærlingeforhold, ikke kan føre noget fagligt Tilsyn med Lærlingeuddannelsen. Dette er heller ikke Lovens Mening. Den kræver væsentlig kun, at Øvrigheden skal autorisere Lærlingekontrakten og eventuelt fungere som Formand i den Voldgift, som skal nedsættes i Stridigheder mellem Meister og Lærling. Iøvrigt overlader Loven det til Lærlingen eller maa ske rettere hans Fader eller Værge selv at sørge for sine Rettigheder. Hvis en Læremester ikke opretter Lærlingekontrakt, hvis han antager Lærling, uagtet han ikke er berettiget hertil, f. Eks. fordi han er straffet, eller han antager en Lærling, hvis tidligere indgaaede Lærlingekontrakt ikke er lovligt hævet, vil det offentlige sørge for, at der bliver anlagt Sag imod ham. Men i andre Tilfælde af Lovovertrædelser, naar Lærlingen eller hans Paarørende selv paataler Forseelsen; hvis Læremesteren f. Eks. lader Lærlingen arbejde udover den lovmæssige Arbejdstid, kan det offentlige ikke paatale dette.

Denne Ordning har som anført vist sig uheldig i Praksis. Der maa gives det offentlige Paataleret, naar Læremesteren krænker de Lærlingen ved Loven tilsikrede Rettigheder, naar f. Eks. den lovbegrænsede Arbejdstid overskrides, naar Lærlingen hindres i at søge teknisk Skole o. s. v.

Men det er ikke tilstrækkeligt, at det offentlige faar en udvidet Paataleret. Det er nødvendigt, at det offentlige faar Adgang til at udøve et nærmere Tilsyn med Lærlingeuddannelsen. Dette har man tænkt at naa til ved Oprettelsen af »Lærlingekommissioner«.

Det er Hensigten at foreslaa, at saadanne Kommissioner skal oprettes i København, Købstæder og Handelspladser samt i saadanne Landkommuner, hvor det findes ønskeligt. Kommissionerne skal vælges af vedkommende kommunale Raad og bestaa af en Formand, som ikke maa være en Næringsdrivende eller Medhjælper hos Næringsdrivende, der omfattes af Lærlingeoven, samt af et lige stort Antal Næringsdrivende og Medhjælpere, der indstilles af vedkommende faglige Organisationer. Lærlingekommissionerne

vil herefter faa en Sammensætning, som meget minder om Sammensætningen af de kommunale Arbejdsanvisningskontorers Bestyrelser, og man har da ogsaa tænkt sig, at det eventuelt, naar Parterne enedes herom, skulde kunne overdrages sidstnævnte Bestyrelser at virke som Læringlekommission.

Læringlekommissionens Opgave skal ikke blot være den at udfylde de samme Hverv, som hidtil er varetagne af Magistraten, men tillige den under Læretiden at føre Tilsyn med Lærlingenes forsvarelige Uddannelse og med, at Læremesteren i det hele opfylder sine Forpligtelser imod dem. Selvfølgelig skal dette Tilsyn — der dels kan foretages af Kommissionens Medlemmer, dels af sagkyndige, som antages af Kommissionen — foregaa paa en saadan Maade, at det ikke virker til unødigt Géne for Læremestrene, og det tænkes foreslaaet, at Indenrigsministeriet skal udstede en Instruks for Kommissionernes hele Virksomhed. Overledelsen af Tilsynet skal tilkomme Indenrigsministeriet, der som Bistand skal kunne antage en Læringlekonsulent. —

Jeg er nu færdig med Gennemgangen af de vigtigste af de paa-tænkte Lovændringer; det vil sikkert blive erkendt, at de er vidtgaende, selv om jeg naturligvis ikke tvivler paa, at der findes dem, der mener, at de burde være endnu vidererækkende. Paa den anden Side er jeg sikker paa, at man fra mange Læremestres Side vil finde dem altfor vidtgaende, men jeg er overbevist om, at de dygtige Læremestre ikke behøver at nære nogen Frygt for Ulemper ved den foreslaaede Ordning.

Enhver, der er bekendt med Lærlingeuddannelse, vil sikkert give mig Ret i, at den bedste Uddannelse faas hos en dygtig Læremester. Der findes Fag, hvor Uddannelsen ikke kan foregaa paa denne Maade, men maa finde Sted paa Skoler, saadan Uddannelse er imidlertid ikke blot langt mere bekostelig, men kan derhos i praktisk Værdi ikke stilles ved Siden af Uddannelsen hos den private Læremester. Det vilde derfor være meget kortsynet, om man fra det offentliges Side vilde søge at lægge Hindringer ivejen for Læremestrenes Benyttelse af Lærlinge, og det ønskes sikkert heller ikke fra nogen Side. Det er kun de slette Læremestre man vil til Livs, og den Omstændighed, at der gives det offentlige Adgang til Indgriben overfor saadanne Læremestre, vil bevirke, at de andre Læremestre bliver fritagne for en uheldig Konkurrence og bidrage til Lærlemanglens Ophør.

Dansk Forening for Socialpolitik

har udsendt følgende Skrifter:

1. **Landbrugets Forsyning med Arbejdskraft.** Foredrag af Forpagter, Landstingsmand *Chr. Sonne*. Kbhvn. 1915.
 2. **Krigssituationen og den offentlige Forsorg.** Foredrag af Overretssagfører, Sekretær i Københavns Understøttelsesforening *I. L. Cohen*. Kbhvn. 1915.
 3. **Haandværks- og Industritællingen i 1914.** Foredrag af fg. Kontorchef i Det statistiske Departement *Johs. Dalhoff* Kbhvn. 1916.
 4. **Bolignøden.** Foredrag af Kontorchef i Det statistiske Departement *Jens Warming*. Kbhvn. 1917.
 5. **Lærlingspørgsmaalet og Lærlingelovens Revision.** Foredrag af Ekspeditionssekretær i Indenrigsministeriet *S. Neumann*. Kbhvn. 1917.
-

**DANSK FORENING
FOR
SOCIALPOLITIK**

**Indmeldelser modt. af Sekretæren, Kontorchef V. L. Faber.
Adr.: Raadhusplads 77, Mezz., København B.**